

<https://books320.com/>

Головне – мудрість;
набувай мудрости й
усім майном твоїм
набувай розум.

Цар Соломон

Цар Соломон один із наймогутніших, найрозумніших та найзаможніших царів давньої держави Ізраїль. Під час правління Соломона, згідно з Біблією, Ізраїльське царство переживало мир та розквіт. Йшло широке будівництво, жвава торгівля, внутрішній та зовнішній спокій. Біля 966 до н. е. збудував один із найвеличніших єврейських Храмів єдиному Богу.

Цар Соломон промовив близько 3000 притч, які увійшли у 31 розділ Книги притч Соломонових. Найвідомішою є притча Соломона про двох матерів, про вибір, який був найскладнішим у житті жінки. У збірці є притчі про мудрість, про ледаря та працелюбного.

Зміст

1 глава “Притчі Соломона”

2 глава “Притчі Соломона”

3 глава “Притчі Соломона”

4 глава “Притчі Соломона”

5 глава “Притчі Соломона”

6 глава “Притчі Соломона”

7 глава “Притчі Соломона”

8 глава “Притчі Соломона”

9 глава “Притчі Соломона”

10 глава “Притчі Соломона”

11 глава “Притчі Соломона”

12 глава “Притчі Соломона”

13 глава “Притчі Соломона”

14 глава “Притчі Соломона”

15 глава “Притчі Соломона”

16 глава “Притчі Соломона”
17 глава “Притчі Соломона”
18 глава “Притчі Соломона”
19 глава “Притчі Соломона”
20 глава “Притчі Соломона”
21 глава “Притчі Соломона”
22 глава “Притчі Соломона”
23 глава “Притчі Соломона”
24 глава “Притчі Соломона”
25 глава “Притчі Соломона”
26 глава “Притчі Соломона”
27 глава “Притчі Соломона”
28 глава “Притчі Соломона”
29 глава “Притчі Соломона”
30 глава “Притчі Соломона”
31 глава “Притчі Соломона”

1 глава “Притчі Соломона”

1. Притчі Соломона, сина Давидового, царя ізраїльського.
2. Щоб спізнати мудрість, повчання, зрозуміти слова розуму розсудливі;

3. Засвоїти (собі) добру науку, правосуддя суду і справедливість;
4. Простим дати кмітливість, юнакові – знання і розважливість;
5. Послухає мудрий і примножить пізнання, і розумний знайде мудрі поради;
6. Щоб розуміти притчу і тлумачення, слова мудрих і загадки їхні.

7. Початок мудрости – страх Господній; лише безглузді нехтують мудрістю і повчанням.

8. Слухай, сину мій, повчання батька твого, і не відкидай науки матері твоєї,
9. Тому що це гарний вінець для голови твоєї і прикраса тобі на шию.

10. Сину мій! Якщо схилитимуть тебе грішники, не погоджуйся.

11. Якщо будуть казати: Йди з нами, вчинимо засідку для крові, засядемо на безневинного,

12. Живими поглинемо їх, як шеол, і – такими, що сходять в могилу;

13. Наберемо всілякого коштовного майна, виповнимо оселі наші здобиччю;

14. Кидай твій жереб серед нас, нехай торбу маємо одну на всіх.

15. Сину мій! Не ходи дорогою з ними, притримай ногу твою від стежини їхньої,

16. Тому що ноги їхні біжать до зла і поспішають на пролиття крові.

17. На очах усіх птахів марно розвішувати сіть;

18. А засідку вчиняють на власну кров, і чигають на своє життя.

19. Отакі шляхи кожного, хто жадає чужого добра: воно відбере життя у володарів його.

20. Мудрість кричить на вулиці, на майданах підносить (вона) свій голос.

21. На чільних місцях зібрань вигукує, при вході до міських брам промовляє слова свої;

22. Доки, невігласи, будете любити неуцтво? [Доки] глузії будуть насолоджуватися своїми глузами? І доки безглузді будуть ненавидіти знання?

23. Наверніться до мого викриття: ось, я виллю на вас дух мій, повідаю вам слова мої.

24. Тому що я кликала, а ви не підкорилися; простягала руку мою, та ніхто не зважив.

25. І ви відкинули всі мої поради, і викривань моїх не прийняли.

26. За це я буду сміятися з вашого нещастя; і радітиму, коли запопаде вас жах;

27. Коли запопаде вас жах, мов буря, і лихо, мовби вихор, прилине до вас; коли упаде на вас скорбота і тісноти,

28. Тоді будуть кликати мене, а я не відповідатиму; з ранку будуть шукати мене, але не знайдуть мене.

29. За те, що вони зненавиділи знання і не вибрали [для себе] страху Господнього,

30. Не прийняли поради моєї, знехтували усіми викриттями моїми;

31. За це будуть вони насичуватися від плодів шляхів своїх і наситяться від помислів їхніх.

32. Тому що відступництво невігласа уб'є їх; і безпечність безглуздих погубить їх.

33. А той, що слухає мене, буде жити в безпеці, у тиші, не боячися зла.

2 глава “Притчі Соломона”

1. Сину мій! Якщо ти приймеш слова мої і збережеш при собі заповіді мої

2. Аж так, що вухо твоє вчиниш уважним до мудрости, і прихилиш серце своє до розуміння;

3. Якщо будеш прикликати знання і піднімати голос для розуміння;

4. Якщо будеш шукати його, мов срібла, і шукатимеш його, наче скарбу;

5. То зрозумієш страх Господній і знайдеш знання Боже.

6. Бо Господь дає мудрість: з уст Його – знання і розуміння;

7. Він покладає живу мудрість для праведних; Він – щит для тих, що ходять без провини.

8. Він охороняє шляхи правди і боронить шлях святих Своїх.

9. Тоді ти збагнеш праведність, і правосуддя, і простоту, і всіляку добру стежку,

10. Коли мудрість зайде в серце твоє, і знання буде приємне душі твоїй;

11. Тоді розважливість буде берегти тебе, розуміння охоронятиме тебе;

12. Щоб урятувати тебе від шляху недоброго, від людини, що промовляє лукаво,

13. Від тих, котрі покидають стежки світла, щоб ходити нетрищами пітьми;

14. Від тих, котрі тішаться, вчиняючи зло, захоплюються недоброю розпустою,

15. Котрих шляхи криві, і котрі блукають на стежках своїх;
16. Щоби врятувати тебе від дружини іншого, від чужої,
котра мовить м'якенькі слова свої,
17. Котра залишила друга юности своєї і забула заповіта
Бога свого.

18. Дім її призводить до смерти, і стежки її – до мертвих;
19. Жодний з тих, що зайшли до неї, не повертається і не
стає на шлях життя.

20. А тому ходи шляхом добрих, і тримайся стежок
праведників,
21. Бо праведний буде мешкати на землі, і досконалий
житиме на ній;
22. А лиходії будуть винищені на землі, і підступні
викорінені з неї.

3 глава “Притчі Соломона”

1. Сину мій! Повчання мого не забувай, і заповіді мої
нехай береже серце твоє;
2. Бо тривалість днів, років життя і миру вони примножать
тобі.

3. Нехай милість та істина не залишають тебе; перев'яжи ними шию твою, напиши їх на скрижалях серця твого;
4. І надбаєш милість і прихильність в очах Божих і в людей.
5. Сподівайся на Господа всім серцем твоїм і не покладайся на розум твій.
6. На всіх шляхах пізнавай Його, і Він твої стежки вирівняє.
7. Не будь мудрим у власних очах; бійся Господа і ухиляйся від зла.
8. Це буде здоров'ям для плоті твоєї і поживою для кісток твоїх.
9. Шануй Господа з маєтку твого і від початків усіх прибутків твоїх.
10. І виповняться житниці твої уприщерть, і чавила твої будуть вигравати новим вином.

11. Докорів Господніх, сину мій, не відкидай, і виправлення від Нього не вважай тягарем.

12. Бо кого любить Господь, того виправляє, і приязний до нього, мов батько до сина свого.

13. Блаженна людина, котра надбала мудрість, і людина, котра надбала розум!

14. Тому що надбання її важливіше, аніж надбати срібла, і прибутку від неї більше, аніж від золота.

15. Вона вартніша коштовного каміння; і ніщо із бажаного тобою не зрівняється з нею.

16. Тривалість днів у правій руці її; а в лівій у неї багатство і слава;

17. Шляхи її – шляхи приємні, і всі стежки її – мирні.

18. Вона – дерево життя для тих, котрі здобувають її, – і блаженні, котрі пильнують її!

19. Господь премудрістю заснував землю, небеса
потвердив розумом;

20. Його премудрістю розсілися безодні, і хмари кроплять
росою.

21. Сину мій! Не відводь очей своїх од них, пильнуй
здоровий глузд і розважливість.

22. І вони будуть життям для душі твоєї і окрасою для шиї
твоєї.

23. Тоді в безпеці підеш шляхом твоїм, і нога твоя не
спіткнеться.

24. Коли ляжеш спати, не будеш боятися; і коли заснеш –
сон твій буде приємним.

25. Не злякаєшся несподіваного страху і згуби від
лиходіїв, коли вона прийде.

26. Тому що Господь буде надією Твоєю і збереже ногу
твою від пастки.

27. Не відмовляйся допомогти нужденному, коли рука твоя на силі вчинити це.

28. Не кажи приятелеві твоєму: піди і прийди знову, і завтра я дам, коли ти маєш при собі.

29. Не складай злого заміру супроти ближнього твого, коли він без остороги живе поряд з тобою.

30. Не сварися з людиною без причини, якщо вона не вчинила тобі лиха.

31. Не змагайся з чоловіком, котрий чинить насильно, і не вибери жодного із шляхів його.

32. Тому що мерзота перед Господом розбещений, а спілкується Він із праведними.

33. Прокляття Господнє на домі лиходія, а житло праведного Він благословляє.

34. Якщо над тими, котрі блюзнять, Він насміхається, то сумирним дарує приязнь.

35. Мудрі успадковують славу, а недолугі ганьбу.

4 глава “Притчі Соломона”

1. Слухайте, дітоньки, повчання батька, і зважайте, щоб навчитися розумові;

2. Тому що я передав вам добре повчання. Не залишайте заповіді моєї.

3. Бо я був сином у батька мого, ніжно-улюблений і єдиний у матері моєї;

4. І він навчав мене, і говорив мені: Нехай утримає серце твоє слова мої; бережи заповіді мої і живи.

5. Накопичуй мудрість, накопичуй розум; не забувай цього і не ухиляйся від слів моїх уст.

6. Не залишай її, і вона буде охороняти тебе; люби її, і вона буде обороняти тебе.

7. Головне – мудрість; набувай мудрости й усім майном твоїм набувай розум.

8. Високо поціновуй її, і вона піднесе тебе; вона прославить тебе, якщо ти приліпишся до неї;
9. Покладуть на голову твою пречудовий вінок, пишну корону тобі подарує.
10. Слухай, сину мій, і прийми слова мої, – і примножаться тобі роки життя.
11. Я показую тобі шлях мудрости, веду тебе стежками прямими.
12. Коли підеш, не знатиме перешкоди твоя хода, і коли побіжиш, – не спіткнешся.
13. Міцно тримайся повчання, не залишай, бережи його; тому що воно – життя твоє.
14. Не ходи стежкою лиходіїв, і не ходи шляхом лихих;
15. Залиши його, не ходи по ньому; ухилися від нього, і промিনি його.

16. Бо вони не заснуть, якщо не вчинять зла; пропадає сон у них, якщо вони не доведуть когось до падіння;
17. Бо вони їдять хліб беззаконня і п'ють вино з грабунку.
18. Стежка праведних – мов світло осяйне, котре все яснішає до повноти дня.
19. А шлях беззаконних – мов п'ятьма; вони не відають, де спіткнуться.
20. Сину мій! На слова мої зважай, і до мовленого мною прихили вухо твоє;
21. Нехай не відходять вони від очей твоїх; бережи їх у глибині серця твого;
22. Тому що вони – життя для того хто знайшов їх, і здоров'я для всього тіла його.
23. Над усе, що оберігається, серце своє бережи; тому що з нього – джерела життя.
24. Відкинь од себе лукавство уст, і лукавого язика віддали од себе.

25. Очі твої нехай дивляться уперед, і вії твої нехай будуть спрямовані перед тобою.

26. Обдумай стежку для ноги твоєї, і всі шляхи твої нехай будуть несхитними.

27. Не ухиляйся ні праворуч, ані ліворуч; відверни ногу твою від зла.

5 глава “Притчі Соломона”

1. Сину мій! Зважай на мудрість мою і прихили вухо твоє до розуму мого,

2. Щоб дотриматися розважливості, і щоб уста твої зберегли знання.

3. Бо мед із уст чужої дружини капає, і бесіда її масніша від олії.

4. Але наслідки від неї гіркі, мов полин, гострі, як меч двосічний;

5. Ноги її зводять до смерти, а ступні її сягають пекла.

6. Якби ти зажадав спізнати стежку життя її, то шляхи її не постійні, і ти не пізнаєш їх.

7. Отож, дітоньки, слухайте мене і не відступайте од слів моїх.

8. Ходи якомога далі від неї шляхом своїм і не підходь близько до дверей оселі її,

9. Щоби здоров'я твого не віддати іншим і літ твоїх – немилосердному.

10. Щоб не насичувалися твоєю силою чужинці, і напрацьоване тобою не переходило в чужий дім.

11. І будеш стогнати потім, коли плоть твоя і тіло твоє будуть виснажені, –

12. І скажеш: Нащо я ненавидів повчання, і серце моє знехтувало викриттям,

13. І я не зважав на голос учителів моїх, не прихилив вуха мого до наставників моїх;

14. Ледве не став я співучасником усілякого зла серед зібрання і громади!

15. Пий воду із твоєї водойми, і ту, що витікає з твоєї криниці.

16. Нехай [не] розливаються джерела твої по вулиці, потоки води – по майданах;

17. Нехай вони будуть належати тобі одному, а не чужинцям із тобою.

18. Джерело твоє нехай буде благословенне, і втішайся дружиною юности твоєї.

19. Люб'язною ланню і пречудовою сарною; груди її нехай напувають тебе о будь-якій порі; любов'ю її насолоджуйся постійно.

20. І для чого тобі, сину мій, захоплюватися сторонньою і пригортати груди чужої?

21. Бо перед очима Господніми шлях людини, і Він вимірює всі стежки її.

22. Лиходія полонять власні беззаконня його, і в пута гріха свого він потрапляє.

23. Він помирає без повчань і від великого безуму свого блукає.

6 глава “Притчі Соломона”

1. Сину мій! Якщо ти поручився за ближнього твого і подав руку твою за іншого,

2. Ти пов'язав себе словами уст твоїх, спійманий словами уст твоїх.

3. Учини, сину мій, ось що, і визволи себе, бо ти попав до рук ближнього твого: піди, упади біля ніг і благай ближнього твого;

4. Не дай сну очам твоїм і дрімання повікам твоїм.

5. Рятуйся, як сарна з руки, і як пташка з руки птахолова.

6. Піди до мурашки, ледарю, придивися до порухів її, і будь мудрим.

7. Немає в неї ні чільника, ні урядовця, ні володаря;

8. Але вона збирає влітку хліб свій, підбирає під час жнив їжу свою.

9. Доки ти, ледарю, будеш спати? Коли ти підведешся від сну твого?

10. Трохи поспиш, трішки подрімаєш, недовго, склавши руки, лежиш;

11. І прийде, як перехожий, убогість твоя, і нужда твоя, мов розбійник.

12. Людина лукава, чоловік лихий ходить з брехливими устами.

13. Моргає очима своїми, соває ногами своїми, подає ознаки пальцями своїми;

14. Підступ у серці його; він задумує лихе о будь-якій порі, сіє розбрат.

15. За це несподівано запопаде погибель його, наразі
буде побитий – без уздоровлення,
16. Ось шестеро, що ненавидить Господь, навіть семеро,
що бридке душі Його;
17. Очі пихаті, язик брехливий, і руки, що проливають
кров без вини,
18. Серце, що плекає лихі заміри, ноги, що швидко
бігають на злочинне,
19. Лжесвідок, що чинить брехливу обмову і який сіє
сварку поміж братами.
20. Сину мій! Бережи заповідь батька твого і не відкидай
повчань матері твоєї.
21. Прив'яжи їх до серця твого назавжди, обгорни ними
шию твою.
22. Коли ти підеш, вони будуть провадити тобою, коли
ляжеш спати, будуть охороняти тебе; коли пробудишся,
будуть бесідувати з тобою;
23. Бо заповідь є світильник, і повчання – світло, і
напутлива наука – шлях до життя.

24. Щоб застерегти тебе від недоброї жінки, від
облесливого язика чужинки,
25. Не зажадай вроди її у серці твоєму, і нехай не звабить
вона тебе віями своїми;
26. Тому що через жінку-розпусницю [убожіють] до
кусника хліба, а заміжня жінка зваблює дорог у душу.
27. Чи може хтось узяти собі вогонь за пазуху, щоб не
прогоріла одежа його?
28. Чи може хтось ходити по жарові, і не обпекти ніг
своїх?
29. Те саме трапляється з тими, хто входить до дружини
ближнього свого; хто торкнеться до неї, не залишиться
без вини.
30. Не пускають злодієві, якщо він краде, щоб наситити
душу свою, коли він голодний;
31. Але, коли впіймають його, мусить заплатити усемеро,
віддасть усесеньке майно дому свого.

32. А хто чинить перелюб із жінкою, у того бракує розуму; той губить душу свою, хто це чинить.

33. Побиття і ганьбу знайде він, і ганьба його не зітреться.

34. Тому що ревності – лютість чоловіка, і не пощадить він у день помсти.

35. Не прийме викупу і не вдовольниться, хоч скільки ти не примножував би дарів.

7 глава “Притчі Соломона”

1. Сину мій! Бережи слова мої, і заповіді сховай у себе.

2. Бережи заповіді мої і живи, і повчання моє, мов зіницю очей твоїх.

3. Прив’яжи їх на пальці твої, напиши їх на скрижалях серця твого.

4. Скажи мудрості: Ти сестра моя! І розум назви рідним твоїм,
5. Щоб вони берегли тебе від дружини іншого, від чужинки, котра мовить м'якенькі слова свої.

6. Ось, одного разу дивився я у вікно дому мого, через грати мої,
7. І побачив серед недосвідчених, помітив серед юнаків нерозумного молодика,
8. Що переходив майдан поблизу наріжжя його, – він простував до оселі її,
9. У сутінки вечорового дня, в нічній темряві і в морок.

10. І ось, назустріч йому – жінка, у шатах розпусниці, з підступним серцем,
11. Галаслива і нахабна; ноги її не живуть у домі її;
12. То на вулиці, то на майданах, біля кожного рогу вона підступно чатує.

13. Вона схопила його, цілувала його і з безсоромним обличчям казала йому;

14. Мирна жертва у мене; сьогодні я звершила обітницю мою;

15. Тому й вийшла тобі назустріч, щоб відшукати тебе, – і знайшла тебе.

16. Килимами я вистелила постіль мою, барвистими тканинами єгипетськими;

17. Опочивальню мою напахтила миром, алоє і корицею.

18. Зайди, будемо насолоджуватися ніжністю до ранку, уп'ємося любов'ю;

19. Тому що чоловіка немає вдома; він вирушив у далеку мандрівку;

22. Гаманець срібла узяв із собою; прийде додому за дня, коли буде повний місяць.

21. Звабила його велелюбов'ю ласкавих слів, облесливостю своїх уст оволоділа ним.

22. Тієї ж миті він пішов за нею, як віл іде на заріз, і як олень на постріл,

23. Аж доки стріла не прониже печінки його; мов пташка кидається в сільце і не знає, що воно – на погибель її.

24. Отож, дітоньки, слухайте мене, і зважайте на слова уст моїх.

25. Нехай не схиляється серце твоє до її шляху, не блукай стежками її;

26. Тому що багатьох вона покинула в ранах, і багато мужніх убила вона;

27. Дім її – шляхи в пекло, що ведуть до внутрішніх осель смерти.

8 глава “Притчі Соломона”

1. Чи не премудрість закликає? І чи не розум підносить голос свій?

2. Вона постає на високих місцях, при дорозі, на перехрестях;

3. Вона кличе біля брами, що на вході до міста, а також біля дверей.

4. До вас, люди, озиваюся я, і до синів людських голос мій!
5. Навчіться, неуки, здоровому глуздові, і невігласи – розумові.
6. Слухайте, тому що я буду казати важливе; і мовлене устами моїми – правда;
7. Бо істину мовить язик мій, і нечестя – мерзота для уст моїх.
8. Усі слова уст моїх справедливі; немає в них підступу і лукавства;
9. Усі вони зрозумілі для розумного і справедливі для тих, що шукають знання.
10. Прийміть повчання моє, а не срібло; краще знання, аніж чисте золото;
11. Тому що мудрість ліпша від перлів, і ніщо з бажаного не зрівняється з нею.

12. Я, премудрість, мешкаю з розумом, і шукаю розважливого знання.

13. Страх Господній – ненавидіти зло, пихатість і зарозумілість та лихий шлях і підступні уста я ненавиджу.

14. У мене світло правди; я – розум; у мене – сила.

15. Мною царі царюють і володарі узаконюють правду.

16. Мною урядують старшини і вельможні, і всі судді землі.

17. Тих, що люблять мене, я люблю, а ті, що шукають мене, знайдуть мене;

18. Багатство і слава у мене, скарб тривкий і правда;

19. Плоди мої ліпші від золота, і золота найчистішого, і користі від мене більше, аніж від добірного срібла.

20. Я ходжу шляхами правди, стежками правосуддя,

21. Щоб надати суттєву маєтність тим, що люблять мене, і скарбниці їхні я виповнюю.

22. Господь мав мене за початок шляху Свого, передніше творінь Своїх, од віку.

23. Од віку я помазана, від початку, раніше від буття землі.

24. Я народилася, коли ще не було безодень, коли ще не було джерел, виповнених водою.

25. Я народилася раніше, аніж потверджені були гори, передніше пагорбів,

26. Коли ще Він не утворив ні землі, ні полів, ні початкових порошинок всесвіту.

27. Коли Він учиняв небеса, [я була] там. Коли Він проводив колову рису по обличчю безодні;

28. Коли потверджував угорі хмарини, коли зміцнював джерела безодні.

29. Коли давав морю настанови, щоб вода не переступала берегів його, як закладав підвалини землі;

30. Тоді я була при Ньому художницею і була втіхою щодня, веселилася перед лицем Його повсякчас.

31. Радіючи на земному прюзі Його, і радість моя [була] з синами людськими.

32. Отож, дітоньки, послухайте мене; і блаженні ті, котрі пильнують шлях мій!

33. Послухайте повчання, і будете мудрі, і не відступайте [від нього].

34. Блаженна людина, котра мене слухає, пильнуючи щодня біля брами моєї, і стоїть на сторожі біля дверей моїх!

35. Тому що, хто знайшов мене, той знайшов життя і дістане благодать від Господа.

36. А той, що грішить супроти мене, завдає шкоди душі своїй: усі ненависники мої люблять смерть.

9 глава “Притчі Соломона”

1. Премудрість спорудила собі дім, витесала семеро стовпів його,
2. Заколола пожертву, розчинила вино своє і приготувала у себе трапезу;
3. Послала служників своїх проголосити із пагорбів міських;
4. Кому бракує розуму, навернися сюди! І слабкому на розум вона сказала:
5. Ідіть, їжте хліб мій і пийте вино, що я розчинила;
6. Залишіть недолугість, і живіть, і ходіть шляхом розуму.
7. Той, що навчає глузія, надбає собі ганьбу, і той, що викриває нечестивого – сором собі.
8. Не викривай того, котрий блюзнить, щоб він не зненавидів тебе; викривай мудрого, і він полюбить тебе;
9. Дай мудрому [пораду], і він буде ще мудрішим; навчи праведного, і він примножить знання.

10. Початок мудрости – страх Господній; і пізнання Святого – розум;

11. Тому що через мене примножаться дні твої, і долучиться тобі літ життя.

12. Якщо ти мудрий, то мудрий для себе; а якщо невгамовний, то сам утратиш.

13. Жінка безглузда, криклива, недолуга, і така, що нічого не знає,

14. Сідає біля дверей оселі своєї, на високих місцях у місті,

15. Щоб закликати перехожих на дорозі, котрі простують своїми шляхами;

16. Хто недолугий, навернися сюди, і слабкому на розум сказала вона:

17. Крадена вода солодка, і прихований хліб приємний:

18. І він не відає, що мерці там, і що в глибинах шеолу закликані нею.

10 глава “Притчі Соломона”

1. Притчі Соломонові. Син мудрий тішить батька, а син недолугий – гіркота для його матері.
2. Не приносять користі скарби неправедні, а правда визволяє від смерти.
3. Не допустить Господь голодувати душі праведного, а жадливість лиходіїв відкине геть.
4. Ледача рука вчиняє бідним, а рука ревних збагачує.
5. Хто влітку збирає, – син розумний, а сонний на жнивах – син непутящий.
6. Благословення на голові праведника, а вуста лиходіїв прикриє насильство.
7. Пам’ять праведника буде благословенною, а ім’я лиходіїв змерзіє.

8. Мудрий серцем приймає заповіді, а безглуздий устами спіткнеться.

9. Хто чесно ходить, той ходить у безпеці; а хто збочує зі шляху свого, той буде покараний.

10. Хто моргає очима, той завдає прикрости, а безглуздий устами спіткнеться.

11. Уста праведника – джерело життя, – а уста безбожних прикриє насильство.

12. Ненависть збуджує розбрат, але любов покриває всі гріхи.

13. На вустах розумного є мудрість, а на спині безглуздового – різка.

14. Мудрі пильнують знання, а уста безглуздового – близька загибель.

15. Майно багатого – міцне місто його, а біда для бідних – убогість їхня.

16. Праця праведного – на життя, а успіх лиходія – на гріх.

17. Хто береже повчання, той на шляху до життя; а той, що відкидає викриття, – блукає.

18. Хто приховує ненависть, у того вуста лукаві; і хто розголошує клепти, – той невіглас.

19. У багатослів'ї не обминути гріха, а хто гамує вуста свої, – розумний.

20. Добірне срібло – язик праведного, а серце лиходіїв – невігластво.

21. Уста праведного пасуть багатьох, а нездари помирають від браку розуму.

22. Благословення Господнє – воно збагачує, і печалі з собою не приносить.

23. Для безглузлого злочин, мов забавка, а людині розумній властива мудрість.

24. Чого боїться лиходій, те й запопаде його, а бажання праведників справдиться.

25. Як прогрімкоче буря, [то] вже немає лиходія; а праведник – на вічних підвалинах.

26. Як оцет для зубів, і дим для очей, те саме ледачий для тих, хто посилає його.

27. Страх Господній примножує дні, а роки лиходіїв знетриваліють.

28. Надія праведників – радість, а сподівання лиходіїв загине.

29. Шлях Господній – скеля для праведного, і страх для лиходіїв, що чинять злочини.

30. Праведник повік не захитається, а лиходії не триватимуть на землі.

31. Уста праведника джерелять мудрість, а язик недобрий буде відтятий.

32. Уста праведного відають добро, а вуста лиходіїв – розпусту.

11 глава “Притчі Соломона”

1. Оманливі ваги – мерзота перед Господом, але повна вага приємна Йому.

2. Прийде зарозумілість, прийде й осоромлення; але із сумирними – мудрість.

3. Досконалість праведних буде провадити їх, а лукавство підступних вигубить їх.

4. Не допоможе багатство у день гніву, а правда врятує від смерти.

5. Правда чистого спрямує шлях його, а лиходій од нечестя свого загине.
6. Правда чистих душею врятує їх, а беззаконні будуть упіймані беззаконням своїм.
7. Зі смертю людини лихої щезає надія, і сподівання злочинців гине.
8. Праведник урятується від біди, а замість нього попаде [в неї] лиходій.
9. Устами своїми лицемір нищить ближнього свого, але праведники визволяються знаннями.
10. Добром праведних місто радіє, а коли гинуть безбожні – святкує.
11. Благословенням праведних підноситься місто, а вустами лиходіїв руйнуються.

12. Безглуздий висловлює презирство до ближнього свого, а розумна людина мовчить.

13. Хто ходить шептуном, той відкриває таємницю; але вірна людина утаємничує справу.

14. Коли бракує догляду, народ падає, а при численних радниках живе в добрі.

15. Зла завдає собі той, хто ручиться за стороннього; а хто ненавидить поруку, той у безпеці.

16. Жінка добродійна набуває слави, а працелюбні здобувають багатство.

17. Людина милосердна вчиняє добро своїй душі, а жорстока серцем руйнує плоть свою.

18. Лиходій вчиняє справу ненадійну, а тому, хто сіє правду, – нагорода істотна.

19. Праведність [веде] до життя, а той, що прагне зла, – [поспішає] до своєї смерти.

20. Мерзота перед Господом – підступні серця; але на шляху бажані Йому без провини.

21. Можна ручитися, що лиходій не залишиться без покари; а сім'я праведних урятується.

22. Що золоте кільце у носі свині, те саме жінка вродлива, але безглузда.

23. Бажання праведних [є] одне лиш добро, а сподівання лиходіїв – гнів.

24. Дехто дає щедро, і [йому] додається; а інший над міру ощадливий, і все-таки бідний.

25. Доброчинна душа буде насичена, і хто поїть [інших], той сам не знатиме спраги.

26. Хто притримує в себе хліб, того проклинає народ; а на голові продавця – благословення.

27. Хто прагне добра, той шукає благословення; а хто шукає лиха, до того воно приходить.

28. Той, що сподівається на багатство своє, упаде; а праведники, наче листок, будуть зеленіти.

29. Хто безладдя вносить до свого дому, – дістане у спадок вітер, і безглуздий буде рабом мудрого серцем.

30. Плід праведника – дерево життя, і мудрий прихиляє душі.

31. Коли праведник матиме на землі відплату, то що вже лиходій чи грішник!

12 глава “Притчі Соломона”

1. Хто любить повчання, той любить знання; а хто ненавидить викриття, той невіглас.

2. Добрий здобуває прихильність від Господа; а людину підступну Він осудить.
3. Не потвердить себе людина беззаконням; а корінь праведників непорушний.
4. Доброчинна дружина – вінець для чоловіка свого; а зганьблена – мовби гниль у його кістках.
5. Помисли праведних – правда, а заміри лиходіїв – підступ.
6. Мова лиходіїв – засідка для пролиття крові, а вуста праведних рятують їх.
7. Тільки-но торкнеться лиходіїв нещастя – і вже немає їх, а дім праведних стоїть.
8. Хвалять людину за мірою розуму її, а розбещений серцем буде в презирстві.

9. Ліпше простий, але той, що працює на себе, аніж той, що має себе за поважного, проте не має хліба.

10. Праведник дбає про худобу свою, а серце лиходіїв жорстоке.

11. Хто обробляє землю свою, той буде насичуватися хлібом; а хто йде слідом ледарів, той безглуздий.

12. Лиходій прагне впіймати у сіть лиха; але корінь праведних міцний.

13. Лиходій потрапляє до неї гріхами уст своїх; але праведник вийде з біди.

14. Від плоду вуст [своїх] насичується людина добром, і нагорода людині – за вчинками рук її.

15. Шлях безглузлого бездоганний в його очах; але хто дослухається поради, той мудрий.

16. У безглуздного миттю виявиться гнів його, а розважливий приховує зневагу.

17. Хто виповідає те, про що зараз відає, той каже правду; а в свідка лукавого – облуда.

18. Іноді базіка уразить, як мечем, а язик мудрих – лікує.

19. Уста правдиві вічно будуть, а брехливий язик – тільки на мить.

20. Підступ – у серці злочинців, а радість – у миротворців.

21. Не станеться з праведником жодного лиха, а лиходії будуть виповнені лихом.

22. Огида перед Господом – уста брехливі, а ті, що говорять істину – Йому до вподоби.

23. Людина розважлива приховує знання, а серце недолугих виповідає глупство.

24. Рука старанних буде панувати, а лінива буде під даниною.

25. Туга на серці людини пригноблює її, а добре серце звеселює її.

26. Праведник підказує ближньому своєму шлях, а дорога лиходіїв спроваджує їх до блукань.

27. Ледачий не смажить своєї дичини; а майно людини старанної вельми вартісне.

28. На шляху правди – життя, і на стежці її немає смерти.

13 глава “Притчі Соломона”

1. Мудрий син [дослухається] повчань батька, а шалений не сприймає викриття.

2. Від плоду вуст [своїх] людина спізнає добро, а душа переступників закону – зло.

3. Хто пильнує уста свої, той береже душу свою; а хто губи свої розпускає, тому горе.

4. Душа ледаря бажає, але марно; а душа старанних насититься.

5. Праведник ненавидить лукаве слово, а лиходій осоромлює і ганьбить [себе].

6. Правда береже бездоганного, а грішника нищить безчестя.

7. Дехто вдає з себе багатого, хоч нічого не має; а інший має себе за бідного, а в нього чимало майна.

8. Багатством своїм людина сплачує викуп за життя [своє], а вбогий погрози не чує.

9. Світло праведних весело сяє, а світильник лиходіїв загасає.

10. Від пихатости вчиняється розбрат, а в тих, що радяться – мудрість.

11. Багатство від марноти виснажується, а той, що нагромаджує працею, примножує його.

12. Надія, що довго не справджується, притлумлює серце, а справджене бажання – [мов] дерево життя.

13. Хто нехтує словом, той завдає собі шкоди; а хто боїться заповіді, – тому буде нагорода.

14. Повчання мудрого – джерело життя, що віддаляє од пасток смерти.

15. Добрий розум приносить втіху; а шлях лиходіїв жорстокий.

16. Кожний розважливий діє розумно, а безглуздий глупоту показує.

17. Зрадливий посланець попадає в біду, а вірний посланець – рятунок.

18. Убогість і сором тому, хто відкидає повчання; а хто дотримується настанов, буде в пошані.

19. Бажане, що справдилося, – приємне для душі; але нестерпно для безглуздох ухилятися від зла.

20. Той, хто спілкується з мудрими, буде мудрим; а хто товаришує з безглуздими, – розбеститься.

21. Грішників переслідує зло, а праведникам надолужиться добром.

22. Добрий залишає спадок [і] внукам, а багатство грішника зберігається для праведного.

23. Багато хліба [буває] й на ниві вбогих; але деякі гинуть від безладу.

24. Хто шкодує різки своєї, той ненавидить сина; а хто любить, той з дитинства карає його.

25. Праведник їсть досхочу, а черево лиходіїв зазнає злиднів.

14 глава “Притчі Соломона”

1. Мудра дружина дасть раду своєму домові, а нерозумна зруйнує його своїми руками.

2. Хто ходить шляхом належним, той боїться Господа; а чий стежки криві, той нехтує Ним.

3. У вустах безглузлого – батіг пихатості; а вуста мудрих охороняють їх.

4. Де немає волів, [там] ясла чисті; але набутку багато від сили волів.

5. Свідок правдивий не бреше; а свідок облудний виповість багато брехні.

6. Розпусник шукає мудрости і не знаходить; а для розумного пізнання легке.
7. Відійди од людини безглуздої, у котрої ти не помічаєш розумних уст.
8. Мудрість розумного – пізнання шляху свого, а глупство нерозважливих облуда.
9. Безглузді сміються з гріха, а між праведними – приязнь.
10. Серце знає горе душі своєї, і в радість його не втручається чужий.
11. Дім лиходіїв занепаде, а житло праведних розквітне.
12. Є шляхи, котрі видаються людині бездоганними; але кінець їхній – стежка до смерти.
13. [Іноді] й від сміху болить серце, і закінчення радості – смуток.

14. Людина з розбещеним серцем насититься від шляхів своїх, а добра – від своїх.

15. Безглуздий вірить будь-якому слову, а розважливий уважний до шляхів своїх.

16. Мудрий боїться і ухиляється від зла, а безглуздий дратівливий і зарозумілий.

17. Запальний може вчинити глупство; але людина, що навмисне чинить зло, ненависна.

18. Невігласи дістають у спадок собі глупоту; а розважливі знанням коронуються.

19. Поклоняться недобрі перед добрими, і лиходії біля брами праведника.

20. Убогого, трапляється, ненавидять навіть близькі його, а в багатого чимало друзів.

21. Хто зневажає ближнього свого, той грішить; а хто милосердний з бідним, той блаженний
22. Чи не блудять ті, що лихе задумують? Але милість і вірність у тих, що мають добрі помисли.
23. Від усілякої праці є прибуток, а від марнослів'я тільки втрата.
24. Вінець мудрих – багатство їхнє, а глупота невігласів – глупство є.
25. Щирий свідок рятує душі, а лукавий брехні торочить.
26. У страхові перед Господом – надія несхитна, і сином Своїм Він притулок.
27. Страх Господній – джерело життя, що віддаляє від тенет смерті.
28. У безлічі народу – велич царя, а коли народу замало, – лихо володареві.

29. У терплячої людини багато розуму, а дратівливий виповідає глупство.

30. Сумирне серце – життя для плоті; а заздрість – гнилятина для кісток.

31. Хто пригноблює бідного, той ганьбить Творця його; а хто шанує Його, – доброчинить нужденному.

32. За своє зло лиходій буде відкинутий, а праведний навіть при смерті своїй має надію.

33. Мудрість спочине в серці розумного і серед безглуздох нагадає про себе.

34. Праведність підносить народ, а беззаконня – ганьба народів.

35. Прихильність царя – до служника розумного, а гнів його – супроти того, хто ганьбить його.

15 глава “Притчі Соломона”

1. Сумирна відповідь відвертає гнів, а образливе слово викликає лють.
2. Язик мудрих повідує добрі знання, а вуста безглуздих вірікають глупоту.
3. Очі Господні – на кожному місці; вони бачать злих і добрих.
4. Лагідний язик – дерево життя, а невпокорений – пригноблення духу.
5. Безглуздий нехтує повчанням батька свого; а хто зважає на докір, той розумний.
6. У домі праведника – значні скарби, а в прибутках лиходія – безлад.
7. Уста мудрих розповсюджують знання, а серце безглуздих не так.

8. Пожертва лиходіїв – мерзота перед Господом, а молитва праведних бажана Йому.

9. Мерзота перед Господом – шлях лиходія, а того, хто йде шляхом правди, Він любить.

10. Люта кара тому, хто зі шляху збочує, а той, що звинувачення ненавидить, – загине.

11. Шеол і Аваддон [відкриті] перед Господом, тим паче серця синів людських.

12. Не любить розпусник тих, що звинувачують його, і до мудрих не підійде.

13. Веселе серце вчиняє обличчя веселим, а при сердечній скорботі дух занепадає.

14. Серце розумного шукає знання, а вуста безглуздих глупоту споживають.

15. Усі дні лиходія сумні; а в кого серце веселе, у того завжди бенкет.

16. Краще мале в Господньому страхові, аніж великий скарб при тривозі.

17. Краще миска зела, і при ній любов, аніж угодований бик, і при ньому ненависть.

18. Запальний чоловік зчиняє розбрат, а лагідний втихомирює заколот.

19. Шлях ледаря – мов терновий паркан, а шлях праведних гладенький.

20. Мудрий син приносить радість батькові, а безглузда людина нехтує матір'ю своєю.

21. Глупство – радість для безглузлого, а людина розумна вибирає добру торованку.

22. Без поради задумане не має успіху, а коли порадників чимало, – справдиться.

23. Радість людині у відповіді вуст її, і яке гарне слово вчасне!

24. Шлях життя мудрого вгору, щоб ухилитися від безодні шеолу внизу.

25. Дім пихатих зруйнує Господь, а межу вдови зміцнить.

26. Мерзота перед Господом помисли злих, а слова чистих бажані для Нього.

27. Зажерливий зруйнує дім свій, а той, що ненавидить гостинці, буде жити.

28. Серце праведного обдумує відповідь, а вуста лиходіїв зло виливають.

29. Задалеко Господь від лиходіїв, а молитву праведника чує.

30. Світлий погляд тішить серце, і добра вість зміцнює кості,

31. Вуха, уважне до повчання життя, завше серед мудрих.

32. Той, хто відкидає повчання, не дбає про свою душу; а хто зважає на звинувачення, – той набуває розуму.

33. Страх Господній навчає мудрости, а славі передує покірність.

16 глава “Притчі Соломона”

1. Серцю [людини] належать заміри, але від Господа відповідь на язика.

2. Усі шляхи людини чисті в її очах, але Господь зважує душі.

3. Запроси Господа у всі заміри твої, і задуми твої справдяться.

4. Усе вчиняв Господь заради Себе і навіть лиходія [пильнує] на день лиха.

5. Мерзота перед Господом кожний зарозумілий серцем; можна поручитися, що він не залишиться без покари.

6. Милосердям і правдою очищається гріх, і страх Господній відводить од злого.

7. Коли Господові до вподоби шляхи людини, Він ворогів її умиротворює з нею.

8. Краще невелике з правдою, аніж багато набутків з неправдою.

9. Серце людини обмірковує шлях свій, але Господь спрямовує ходу її.

10. В устах царя – слово натхнення; вуста його не повинні грішити на суді.

11. Вагівниця і її шальки від Господа; від Нього ж – усі важки в торбині.

12. Мерзота для царів – справа злочинна, тому що правдою потверджується престол.

13. Приємні цареві уста праведні, і того, хто виповідає істину, він любить.

14. Царський гнів – вісник смерти; але мудрий чоловік злагіднить його.

15. У ясному погляді царя – життя, і добра воля його, – наче хмарина з пізнім дощем.

16. Набагато вартніша від золота надбана мудрість, а надбаний розум вартніший від найдобірнішого срібла.

17. Шлях праведних – ухилитися від зла: той оберігає душу свою, хто пильнує шлях свій.

18. Загибелі передує гординя, а падінню – пихатість.

19. Краще бути сумирним духом із покірними, аніж ділити здобич із гордими.

20. Хто влагоджує справу розумно, той знайде успіх, і хто сподівається на Господа, той блаженний.

21. Мудрий серцем назветься розважливим, і приємна мова уст сприятиме навчанню.

22. Розум для тих, що мають його, – джерело життя, а ученість безглузлого – глупота.

23. Серце мудрого вчиняє язика його мудрим і примножує знання в устах його.

24. Приємна мова – щільниковий мед, солодка для душі і цілюща для кісток.

25. Є шляхи, котрі видаються людині бездоганними, але завершення їхнє – торованка до смерти.

26. Трудівник працює для себе, тому що змушує його [до того] рот його.

27. Чоловік лукавий заміряється вчинити лихе, і на вустах його, наче вогонь спопеляючий.

28. Чоловік підступний сіє розбрат, а обмовник розлучає друзів.

29. Недобра людина зводить ближнього свого і веде його на шлях недобрий.

30. Примружує очі свої, щоб вигадати підступ; прикушує собі губи і вчиняє злочина.

31. Вінець слави – сивина, котра перебуває на шляху правди.

32. У кого тривке терпіння, той вартніший від хороброго, а той, що володіє собою, [вартніший] від завойовника міста.

33. У полу кидають жереба, але від Господа залежить його вирок.

17 глава “Притчі Соломона”

1. Краще кусень хліба і мир до нього, аніж оселя, з м'ясом уповні, та в незгоді.
2. Розумний служник панує над розпутним сином, і між братами поділить спадок.
3. Плавильня – для срібла і горно для золота, а серце випробовує Господь.
4. Злодій зважає на уста злочинців, а лукавий пильнує язика згубного.
5. Хто збиткується над убогими, той зневажає Творця його; хто тішиться лихом, той не залишиться без покари.
6. Вінець літніх людей – сини синів, і слава дітей, – батьки їхні.
7. Не личить безглуздому поважна мова, а поготів шляхетному – вуста брехливі.

8. Подарунок – коштовний камінь в очах того, хто володіє ним; тому, куди не піде, скрізь матиме успіх.

9. Той, хто покриває переступ, шукає любови; а хто знову нагадує про нього, той віддаляється від товариша.

10. На розумного переконаліше діє догана, аніж на безглузлого сто ударів.

11. Недобрий шукає тільки заколоту; а тому жорстокий ангел буде посланий супроти нього.

12. Краще людині зустріти ведмедицю, в котрої відібрали дітей, аніж безглузлого з його глупотою.

13. Хто за добро віддає злом, від оселі його не відійде лихо.

14. Початок сварки – наче прорив води; припини сварку, доки не спалахнула вона.

15. Той, хто виправдовує лиходіїв і звинувачує праведного – обидва мерзота перед Господом.

16. Нащо скарб в руках безглузлого? Для надбання мудрости [у нього] немає розуму,

17. Друг любить о будь-якій порі, і, мов брат, прийде в лиху годину.

18. Чоловік безглуздий готовий на поруку, і дає поруку за ближнього свого.

19. Хто любить сварки, любить гріх; і хто високо підносить браму свою, той шукає занепаду.

20. Підступне серце не знайде добра, і лукавий язик потрапить у біду.

21. Хто народжує безглузлого – собі на горе, і батько безглузлого не знатиме втіхи.

22. Веселе серце діє вдячно, мов лікування, а пригнічений дух висушує кістки.

23. Лиходій бере гостинця з пазухи, щоб викривити шляхи правосуддя.

24. Мудрість – перед обличчям у розумного, а очі безглузлого – на рубежах землі.

25. Безглуздий син – досада батькові своєму і прикрість для матері своєї.

26. Не добре звинувачувати справедливого, [і] бити шляхетного за правду.

27. Розумний розважливий у словах своїх, і розумний має тверезий глузд.

28. І безглуздий, коли мовчить, може видатися мудрим, і той, хто затуляє уста свої, – розважливим.

18 глава “Притчі Соломона”

1. Свавільний шукає вигадки, повстає супроти розумного.

2. Безглуздий не любить знання, а прагне виявити свій розум.
3. Коли приходить безглуздий, приходить і презирство, а вже з ганьбою – обмова.
4. Слова уст людських – глибокі води; джерело мудрості – струменистий потік.
5. Не добре бути упередженим до лиходія, щоби здолати праведного на суді.
6. Уста безглузлого поспішають сваритися, і слова його прикликають покару.
7. Язик безглузлого – загибель для нього, а вуста його – тенета для душі його.
8. Слова обмовника – немов ласощі, і вони входять до середини черева.
9. Недбалий в роботі своїй – брат марнотратника.

10. Ймення Господнє – міцна вежа; втікає до неї праведник, і в безпеці.
11. Маєтність багатого – фортечне місто його, і, немов високий мур, в його уяві.
12. Перед занепадом підноситься серце людини, а покірність передує славі.
13. Хто відповідає, не вислухавши, тому бракує глузду, і сором йому.
14. Дух людини зносить її неміч; а вражений дух – хто може зміцнити його?
15. Серце розумного набуває знань, і вухо мудрих шукає пізнання.
16. Дарунок людини надає їй простору й до вельможних приведе її.

17. Перший у позові своєму бере гору, але приходить супротивник його і викриває його.

18. Жереб спричиняє сварку і вирішує поміж міцними.

19. Розлючений брат [непрístupніший] фортечного міста, і сварки схожі на засуви брами.

20. Від плоду уст людини виповнюється нутро її; і набутком уст своїх вона насичується.

21. Смерть і життя у владі язика, і ті, що люблять його, будуть їсти його плоди.

22. Хто знайшов [щирю] дружину, той знайшов добро і дістав ласку від Господа.

23. З благанням говорить убогий, а багатий відповідає брутально.

24. Хто хоче мати друзів, той сам має бути дружелюбним; і трапляється друг, приязніший від брата.

19 глава “Притчі Соломона”

1. Краще вбогий, що ходить у своїй цнотливості, аніж [багатий] з брехливими устами, і, до того ж, безглуздий.
2. Не добре душі без пізнання, і квапливий ногами спіткнеться.
3. Глупота людини збочує шлях її, а серце її обурюється на Господа.
4. Багатство долучає багато друзів, а бідного покидає навіть друг його.
5. Брехливий свідок не залишиться без покари, і хто говорить неправду, не врятується.
6. Багато людей запобігають перед можними, і кожний – друг людині, котра приносить дарунки.

7. Бідного ненавидять всі брати його, і тим паче друзі його віддаляються од нього; наздоганяє їх зі словами поради, але вони не бажають цього.

8. Хто здобуває розум, той любить душу свою; хто пильнує розважливість, той знаходить успіх.

9. Брехливий свідок не залишиться без покари, і хто говорить неправду, загине.

10. Не до лиця глупакові ошатність, а поготів рабові панування над князями.

11. Розважливість вчиняє людину неквапливою на гнів, і слава для неї – бути поблажливим до переступів.

12. Гнів царя – мов ревище лева, а приязнь його – мов роса на траву.

13. Безглуздий син – то біда для батька, а сварлива дружина – стічна ринва.

14. Дім і маєток – спадок від батьків, а розумна дружина, – від Господа.

15. Лінощі занурюють у сонливість, і недбала душа зазнаватиме голоду.

16. Хто береже заповіді, береже свою душу, а той, хто не дбає про свої шляхи, – загине.

17. Хто чинить бідному добро, той Господові позичає; і Він йому надолужить за його добродіє.

18. Карай сина свого, доки є надія, і не обурюйся його криком.

19. Гнівливий нехай зазнає покарання, бо, коли помилуєш [його], то ще більше каратимеш його.

20. Дослухайся поради і приймай викриття, щоб учинитися тобі відтак мудрим.

21. Багато замірів у серці людини, але справдиться лише визначене Господом.

22. Радість людини – добродійність її, і вбога людина краща, аніж брехлива.

23. Страх Господній [провадить] до життя, і [хто має] його, завжди буде вдоволеній, і лихо не спіткає його.

24. Ледачий опускає руку свою до чаші, і не хоче піднести її до рота.

25. Якщо ти покараєш облудника, то навіть простодушний стане розважливим; і [коли] викриєш розумного, то він прийме повчання.

26. Той, хто обдирає батька і проганяє матір, – син ганебний і безсоромний.

27. Припини, сину мій, слухати поради про те, щоб ухилятися від висловів пізнання.

28. Лукавий свідок збиткується над судом, і вуста лиходіїв ковтають неправду.

29. Готові для лиходіїв суди, і покарання на тіло глупаків.

20 глава “Притчі Соломона”

1. Вино – глумливе, сікера – буйна; і кожний, хто зловживає ними, – нерозумний.

2. Гнів царський – наче ревище лева; хто дратує його, той грішить супроти самого себе.

3. Честь для людини – уникнути сварки; а всілякий глупак запальний.

4. Ледачий восени не оре в полі, то шукає влітку, – і немає нічогісінько.

5. Помисли в серці людини – глибокі води, але чоловік розумний вичерпує їх.

6. Чимало таких, що хвалять людину за милосердя; але хто знаходить праведну людину?
7. Праведник ходить у своїй чистоті; блаженні діти його по ньому!
8. Цар, який сидить на престолі суду, очима своїми розганяє все лихе.
9. Хто може сказати: Я очистив моє серце, я чистий від гріха мого?
10. Неоднакові ваги, неоднакова міра, – те і те – мерзота перед Господом.
11. Можна спізнати навіть підлітка за його вправами, чи буде чиста і належна поведінка його.
12. Вуха, котре чує, і око, котре бачить, – те і те утворив Господь.

13. Не люби спати, щоб ти не збіднів; тримай розплющеними очі твої, і будеш досхочу їсти хліб.

14. Недобре, недобре, – каже покупець; а коли відійде, хвалиться.

15. Є золото і багато перлів, але коштовне начиння – вуста розумні.

16. Візьми одягу його, бо він давав поруку за чужого; і за стороннього візьми від нього заклад.

17. Солодкий для людини хліб, [надбаний] неправдою; але потому рот його виповнюється жорствою.

18. Заміри дістають потвердження через пораду, і по нараді провадь війну.

19. Хто ходить пліткарем, той відкриває таємницю; і хто широко розтуляє рота, з тим не спілкуйся.

20. Хто ганьбить батька свого і матір свою, того світильник загасне осередь глибокої пільми.

21. Спадщина, квапливо захоплена на початку, не благословиться в майбутньому.

22. Не кажи: Я помщуся за зло; віддай Господові, і Він збереже тебе.

23. Мерзота перед Господом – неоднакові важки, і оманливі шальки – не добрі.

24. Від Господа спрямовується хода чоловіка; а людині як пізнати шлях свій?

25. Тенета для людини – квапливо давати обітницю і після обітниці обдумувати.

26. Мудрий цар вивіє лиходіїв, і колеса на них оберне.

27. Світильник Господній – дух людини, що випробовує всі глибини серця.

28. Милість та істина охороняють царя, і милістю він підтримує престол свій.

29. Слава юнаків – сила їхня, а окраса старих людей – сивина.

30. Рани від побиття – лікування супроти зла, і удари, що доходять аж до нутра.

21 глава “Притчі Соломона”

1. Серце царя в руці Господа, мов потоки води, і куди забажає, Він спрямовує його.

2. Усі шляхи людини досконалі в її очах, але Господь зважує серця.

3. Учиняти правду і правосуддя – більше до вподоби Господові, аніж пожертва.

4. Пихатість очей і зарозумілість серця, що вирізняє лиходіїв, – гріх.

5. Помисли старанного прагнуть достатку, а квапливий зазнає збитків.
6. Надбання скарбів брехливим язиком – скороминущий подмух тих, що шукають смерти.
7. Насильство лиходіїв упаде на них: тому що вони зреклися пильнувати правду.
8. Кривий шлях людини розпутної; а хто чистий, той діє належним чином.
9. Краще мешкати в кутку на даху, аніж із сварливою дружиною у просторій оселі.
10. Душа лиходія прагне зла; не знайде милости в очах його навіть друг його.
11. Коли карають облудника, звичайний стає мудрим, і коли повчають мудрого, то він набуває пізнання.

12. Праведник спостерігає за домом лиходія: як зазнають лиходії біди.

13. Хто затуляє вухо своє на крик бідака, той сам буде волати, – і не почують його.

14. Подарунок утаємничений загасить гнів, і дарунок у пазуху – велику лють.

15. Пильнувати правосуддя – радість для праведника і страх для тих, що вчиняють зло.

16. Людина, що збочила із стежки розуму, відпровадиться в зібрання мертвих.

17. Хто любить веселитися, той збідніє; а хто любить вино та олію, не розбагатіє.

18. Викупом буде за праведного лиходій і за щирого – лукавий.

19. Краще жити на землі пустельній, ніж із дружиною сварливою і сердитою.

20. Жаданий скарб і олія – в домі мудрого; а глупак їх прогайнує.

21. Той, що пильнує правду і милість, знайде життя, правду і славу.

22. Мудрий захоплює міста і руйнує фортецю, на котру вони сподівалися.

23. Хто стереже уста свої і язика свого, той береже від лиха душу свою.

24. Зарозумілий злодій – облудник ім'я йому – діє з надмірною пихою.

25. Пожадання ледаря погубить його, тому що руки його відмовляються працювати.

26. Він щодня вельми жадає, а праведник дає і не шкодує.

27. Пожертва лиходіїв – мерзота, надто, коли з лукавством приносять її.

28. Брехливий свідок загине; а людина, котра сповідає про те, що знає, буде говорити завжди.

29. Людина недобра зухвала обличчям своїм; а праведна прямує добрим шляхом своїм.

30. Немає мудрости, і немає розуму, і немає поради поза Господом.

31. Коня лаштують на день битви, але перемога – від Господа.

22 глава “Притчі Соломона”

1. Добре ймення краще від визначного багатства, і добра слава краща від срібла і золота.

2. Багатий і вбогий зустрічаються один з одним; того і того витворив Господь.

3. Обачний бачить лихо і ховається; а легковажні йдуть далі і зазнають покарання.

4. За покірністю приходить страх Господній, багатство, слава і життя.

5. Терни і тенета на шляху підступного; хто оберігає душу свою, – відступися од них.

6. Напучуй юнака на початку шляху його: він не ухилиться від нього аж до старості.

7. Багатий панує над убогим, і боржник [стає] рабом кредитора.

8. Той, що сіє неправду, жатиме марноту, і бич гніву впаде на нього.

9. Милосердний буде благословлятися, тому що дає вбогому від хліба свого.

10. Прожени облудника, і незгода відійде, і припиниться сварка й зневага.

11. Хто любить чистоту серця, у того приязнь на устах, тому цар – друг.

12. Очі Господні оберігають пізнання, а слова нехтувача законом Він відкидає.

13. Ледар каже: Лев на вулиці! Посеред майдану заб'ють мене!

14. Глибоке провалля – вуста блудниць; на кого розгнівається Господь, той упаде туди.

15. Глупство прив'язалося до серця юнака; але виправна різка відкине гнів його від нього.

16. Хто чинить утиски бідному, аби примножити своє багатство, і хто дає багатому, той збідніє.

17. Нахили вухо твоє і слухай слова мудрих, і серце твоє наверни до мого пізнання.

18. Тому що втіха буде, якщо ти будеш пильнувати їх у серці твоєму, і вони будуть такими на устах твоїх.

19. Щоб сподівання твоє було на Господа, я навчаю тебе нині, а ти [пам'ятай].

20. Чи не писав я тобі тричі в порадах і повчанні,

21. Щоб навчити тебе належним словом істини, щоб ти міг переказати слова істини тим, що послали тебе?

22. Не грабуй бідного, тому що він убогий; і не чини утисків невдатному біля брами;

23. Тому що Господь візьме участь у справі їхній, і відбере душу в грабіжників їхніх.

24. Не товаришуй з дратівливими, і не спілкуйся з чоловіком запальним,

25. Щоб не навчитися шляхів його, і не накликати зашморгу на душу твою.

26. Не будь таким, як ті, що дають руки і поруку за борги.

27. Якщо тобі не має чим заплатити, то навіщо попускати собі, щоб забрали з-під тебе постіль твою?

28. Не пересувай давньої межі, котру позначили батьки твої.

29. Чи бачив ти чоловіка, вдатного в своїй справі? Він буде стояти перед царями; він не буде стояти перед простим.

23 глава “Притчі Соломона”

1. Коли присядеш споживати страву з володарем, то уважно пильнуй, що перед тобою;

2. І постав перешкоду в горлі своєму, якщо ти жадливий.

3. Не зваблюйся ласощами його: це – оманлива пожива.
4. Не турбуйся про те, аби надбати багатства; відкинь такі думки твої.
5. Спрямуєш очі твої на нього, і – його вже немає; тому що воно вчинить собі крила, і, мов орел, злетить до неба.
6. Не споживай їжі в людини заздрісної, і не зваблюйся ласощами її;
7. Тому що, які думки в душі її, така вона сама; їж і пий, каже вона тобі, а серце її не з тобою.
8. Кусень, котрого ти з'їв, виблюєш, і добрі слова твої ти скажеш марно.
9. У вуха безглузлого не кажи, тому що він знехтує розумними словами твоїми.
10. Не пересувай межі давньої і на поля сиріт не заходь;
11. Тому що Захисник їхній могутній; Він утрутиться в справу їхню з тобою.

12. Прихили серце твоє до науки і вуха твої – до розумних слів.

13. Не залишай юнака без покарання; якщо покараєш його різкою, він не помре.

14. Ти покараєш його різкою, і врятуєш душу його від шеолу.

15. Сину мій! Якщо серце твоє буде мудрим, то тішитиметься й моє серце.

16. І нутроці мої будуть тішитися, коли уста твої будуть говорити правду.

17. Нехай не заздрить серце твоє грішникам; нехай буде воно щоденно в страхові Господньому.

18. Тому що є майбуття, і надія твоя не втрачена.

19. Слухай, сину мій, і будь мудрим, і схиляй серце твоє на досконалий шлях.

20. Не будь поміж тих, що впиваються вином, між тими, що об'їдаються м'ясом.
21. Тому що п'яниця і зажерливий збідніють, і сонливість одягне їх у вереття.
22. Слухай батька твого: він породив тебе, і матір'ю твоєю не знехтуй, коли вона стане похилою.
23. Купи істину, і не продавай її, а також мудрости та повчання й розуму.
24. Радіє батько праведного, і той, що породив мудрого, тішиться ним.
25. Нехай звеселюється батько твій і нехай радіє матір твоя, що породили тебе.
26. Сину мій! Віддай серце твоє мені, і очі твої нехай пильнують шляхи мої.

27. Тому що блудниця – глибоке провалля, і чужа дружина – тісна криниця;

28. Вона, мов розбійник, сидить у засідці і множить поміж людьми злочинців закону.

29. У кого виття? У кого стогін? У кого сварки? У кого горе?
У кого рани без причини? У кого очі багрові?

30. У тих, котрі довго сидять за вином, котрі приходять шукати [вина] присмаченого.

31. Не дивися на вино, коли воно червоніє, як воно іскриться в чаші, як воно приваблює легко.

32. Потім воно вкусить, мов гадина, і вжалить, як змія;

33. Очі твої будуть дивитися на чужих дружин, і серце твоє озветься розпустою;

34. І ти будеш, мов сплячий посеред моря, і як сплячий на вершечку щогли.

35. [І скажеш] : Били мене, мені не було боляче; штовхали мене, я не відчував. Коли прокинуся, знову буду шукати того ж таки.

24 глава “Притчі Соломона”

1. Не будь запопадливим перед лихими людьми, і не бажай бути з ними.

2. Тому що про насильство помисли їхнього серця, і про лихе говорять їхні уста.

3. Мудрістю споруджується дім і розумом potwierджується.

4. І через пізнання виповнюютья його помешкання дорогим і чудовим майном.

5. Чоловік мудрий сильний, і чоловік розумний зміцнює силу свою.

6. Тому за мудрою порадою веди війну твою, і безпека [буде] в багатьох дорадниках.
7. Для безглузлого зависока мудрість, біля брами не розтулить він уст своїх.
8. У кого недобрий замір, того називають лиходієм.
9. Задум глупства – гріх, і облудник – мерзота для людей.
10. Якщо ти в день біди виявився знесиленим, то вбога сила твоя.
11. Рятуй взятих на смерть, і невже відмовишся від зрокованих на страту?
12. Чи скажеш: Ось, ми не відали цього? А Той, що випробовує серце, – хіба не знає? Той, що спостерігає за душею твоєю, знає це і відплатить чоловікові за вчинками його.

13. Споживай, мій сину, мед, тому що він приємний, і щільника, котрий солодкий для піднебіння твого;

14. Таке ж пізнання мудрости для душі твоєї. Якщо ти знайшов [її], себто майбутнє, то надія твоя тривка.

15. Не вдавайся до лихих замірів, лиходію, супроти житла праведника; не спустошуй місця спочину його.

16. Бо сім разів упаде праведник і підведеться; а лиходії зваляться в погибель.

17. Не радій, коли впаде ворог твій; і нехай не веселиться серце твоє, коли він спіткнеться.

18. Інакше побачить Господь, і не до вподоби буде це в очах Його, і Він відверне від нього гнів Свій.

19. Не обурюйся на злодіїв і не завидуй лиходіям.

20. Тому що злий не має майбутнього, – світильник лиходія загасне.

21. Бійся, сину мій, Господа і царя; з бунтівниками не спілкуйся.

22. Тому що несподівано прийде загибель від них; і біду від них обидвох хто передбачить?

23. Сказано також мудрими: Мати упередженість на суді – не добре.

24. Хто каже лихому: Твоя правда, того будуть проклинати народи, того будуть ненавидіти племена.

25. А ті, що викривають, будуть улюблені, і на них прийде благословення.

26. В уста [наче] цілує той, хто відповідає словами щирими.

27. Учини справи твої поза домом, заверши їх на полі твоєму, а потім будуй оселю твою.

28. Не будь неправдивим свідком на ближнього твого; нащо тобі обманювати устами твоїми?
29. Не кажи: Як він учинив зі мною, так і я вчиню з ним, відплачу людині за ділами її.
30. Проходив я поблизу поля чоловіка-ледаря і повз виноградник чоловіка бідного на розум.
31. І ось, все це заросло терням, поверхня його вкрилася кропивою, і кам'яний мур його зруйнувався.
32. І подивився я, і взяв собі до серця, і дістав науку:
33. Трішки поспиш, трішки подрімаєш, трішки, склавши руки, полежиш,
34. І прийде, [мов] перехожий, убогість твоя, і нужда твоя, – мов озброєна людина.

25 глава “Притчі Соломона”

1. І оце притчі Соломонові, котрі зібрали мужі Єзекії, царя Юдиного.
2. Слава Божа – утаємничувати справу, а слава царів – досліджувати справу.
3. Небо для високости і земля для глибини, так серця царів – недослідні.
4. Відділи домішки від срібла, і вийде у ливарника посудина.
5. Усунь лиходія від царя, і престол його утвердиться правдою.
6. Не пишайся перед лицем царя і на місце шляхетних не ставай;
7. Тому що краще, коли скажуть тобі: Підійди сюди, сядь вище, аніж, коли принизять тебе перед шляхетним, котрого бачили очі твої.

8. Не зачинай квапливо позову, інакше, що будеш чинити при завершенні, коли суперник твій осоромить тебе?

9. Здійснюй позов із суперником твоїм, але таємниці іншого не розкривай.

10. Щоб не докоряв тобі той, що зачує це, бо тоді ганьба твоя не відійде від тебе.

11. Золоті яблука в срібних прозорих посудинах – слово, сказане пристойно.

12. Золота сережка і прикраса з чистого золота – мудрий викривач для уважного вуха.

13. Що прохолода від снігу в жнива, те ж таки незрадливий посланець для того, хто послав його; він приносить душі володаря свого розраду.

14. Як хмара і вітри без дощу, так людина, що вихваляється нещирими дарунками.

15. Покірністю схиляється до милості вельможа, і м'який язик ламає кістку.

16. Ти знайшов мед? Споживай досхочу, але не переїдай його, щоб не вивернути його.

17. Не ходи часто в дім друга твого, щоб він не збайдужів до тебе і не зненавидів тебе.

18. Що молот, і меч, і гостра стріла, те саме й чоловік, що вирікає облудне свідчення супроти ближнього свого.

19. Що зламаний зуб і знесилена нога, те й надія на зрадливого [чоловіка] в день лиха.

20. Наче той, що скидає з себе одягу холодного дня, що оцет на рану, – саме такий той, хто співає пісні зажуреному серцю.

21. Якщо голодний ворог твій, нагодуй його хлібом; і якщо він спраглий, дай йому води.

22. Тому що, [учиняючи так], ти збираєш яркі жарини на голову його: Господь заплатить тобі.

23. Північний вітер приносить дощ; а утаємничений язик – невдоволені обличчя.

24. Краще жити в кутку на даху, аніж з дружиною сварливою в просторій оселі.

25. Що холодна вода для знесиленої спрагою душі, те саме й добра вість з далекого краю.

26. Мов скаламучена криничка, і наче пошкоджене джерело, – праведник, що падає перед лиходієм.

27. Як не добре споживати багато меду, так само домагатися власної слави, – не є слава.

28. Що місто зруйноване, без мурів, те саме й чоловік, що не володіє духом своїм.

26 глава “Притчі Соломона”

1. Як сніг влітку і дощ на жнива, так честь не до лиця глупакові.

2. Як горобець спурхує, як ластівка полетить, так задаремне прокляття не справдиться.

3. Батіг для коня, вуздечка для віслюка, а палиця для безглуздох.

4. Не відповідай глупакові на глупство його, щоб ти також не став схожим на нього.

5. Але відповідай глупакові на глупство його, щоб він не став мудраком в очах своїх.

6. Підтинає собі ноги, зазнає гіркоти той, хто дає словесне доручення глупакові.

7. Хитливо здіймаються ноги кульгавого, – і притча в устах глупаків.

8. Укладати коштовний камінь у пращу те саме, що вшановувати глупака.

9. Мов [колючий] терен в руці п'яного, – притча в устах глупаків.

10. Сильний вчиняє все з волі своєї: і нерозумного вшановує, і кожному перехожому дає нагороду.

11. Як пес повертається на виверти свої, так глупак повторює глупоту свою.

12. Чи бачив ти чоловіка, мудрого в очах його? На безглузлого більше надії, аніж на нього.

13. Ледар каже: Лев на дорозі! Лев на майданах!

14. Двері повертаються на завісах своїх, а ледар – у постелі своїй.

15. Ледар опускає руку свою в чашу, і йому важко донести її до рота свого.

16. Ледар в очах своїх мудріший, аніж семеро, що відповідають розважливо.

17. Те саме, що хапати пса за вуха, проходячи неподалік, – втручатися в чужу сварку.

18. Як той, що вдає з себе божевільного, кидає вогонь, стріли і смерть,

19. Так – чоловік, котрий шкодить другові своєму і потім каже: Я лише пожартував.

20. Де немає більше дров, вогонь загасне; і де немає обмовника, розбрат затихне.

21. Вугіль – для жару і дрова – для вогню; а чоловік сварливий – для розпалювання сварки.

22. Слова обмовника – наче ласощі, і входять вони досередини черева.

23. Що нечистим сріблом обкладений глиняний глечик, те саме й полум'яні уста і серце в злобі.

24. Устами своїми прикидається ворог, а в серці своєму ховає підступ.

25. Якщо він говорить навіть ніжним голосом, не вір йому; тому що семеро мерзот у серці його.

26. Якщо ненависть приховується наодинці, то відкриється злоба його в народному зібранні.

27. Хто копає яму, той упаде в яму; і хто котить камінь угору, до того він повернеться.

28. Брехливий язик ненавидить уражених ним, і облесливі уста призводять до загибелі.

27 глава “Притчі Соломона”

1. Не хвалися завтрашнім днем, тому що не відаєш, що той день принесе.

2. Нехай хвалить тебе інший, а не вуста твої, – чужий, а не язик твій.

3. Великий камінь, вагомий і пісок; але гнів гупака важчий від обидвох.

4. Жорстокий гнів, невтримна лють; але хто здолає ревнощі?

5. Краще відверте викриття, аніж утаємничена любов.

6. Щирі докори від люблячого, і брехливі поцілунки ненависника.

7. Сита душа розтоптує навіть щільники, а голодній душі все гірке солодке.

8. Як птах, що гніздо своє покинув, отак і людина, що залишила місце своє.

9. Олива і кадіння тішать серця; так само приємний [будь-кому] друг сердечний порадою своєю.

10. Не залишай друга свого і друга твого батька, і в дім брата твого не ходи в день лихий для тебе; краще сусід поблизу, аніж брат, що далеко.

11. Будь мудрим, сину мій, і втішай серце моє; і я знатиму, що відповідати моєму обмовникові.

12. Розважливий бачить біду і ховається; а недосвідчені йдуть наперед [і] зазнають покарання.

13. Візьми в нього одягу його, тому що він дав поруку за чужинця; і за стороннього візьми від нього заклад.

14. Хто голосно вихваляє друга твого з раннього ранку, того вважатимуть за обмовника.

15. Безнастанний капіж дощового дня і сварлива дружина – однакові.

16. Хто хоче приховати її, той хоче утаємничити вітер і оливу в правиці своїй, що дасть знати про себе.

17. Залізо залізом гострять, і чоловік загострює погляд друга свого.

18. Хто стереже смоковницю, той буде їсти плоди її; і хто береже володаря свого, той буде в пошані.

19. Як у воді обличчя – до обличчя, так серце людини – до людини.

20. Шеол і Аваддон – невиситимі; такі ж невиситимі й очі людські.

21. Що плавильня для срібла, а горнило – для золота, те саме для людини уста, котрі хвалять її.

22. Товчи глупака в ступі товкачем разом із зерном – не зійде з нього глупота його.

23. Гаразд пильнуй за худобою твоєю, і добре дбай про свої череди;

24. Тому що [багатство] не навіки, та й влада хіба від роду й до роду?

25. Проростає трава, і з'являється отава, і збирають трави в горах.

26. Вівці – на одяг тобі, і кози – на купівлю поля.

27. І доволі козячого молока тобі на поживу, у страву домашнім твоїм і на харч служницям твоїм.

28 глава “Притчі Соломона”

1. Лиходій втікає, коли [за ним] ніхто не женеться; а праведник сміливий, мов лев.

2. Коли країна ухилиться від закону, тоді багато в ній урядовців; а за розумного і розважливого мужа вона довготривала.

3. Людина вбога і та, що пригноблює слабких, [те саме], що злива, яка збіжжя змиває.

4. Відступники од закону вихваляють лиходіїв, а ті, що виконують закона, обурюються на них.

5. Лихі люди не сприймають справедливості, а ті, що шукають Господа, розуміють усе.
6. Краще бідний, що ходить у своїх чеснотах, аніж той, хто викривляє шляхи свої, хоч він багатий.
7. Той, що пильнує закона – син розумний, а той, що спілкується з гультяями, осоромлює батька свого.
8. Той, що примножує прибутки свої лихварством і неправдою, віддасть їх тому, хто милосердний до бідних.
9. Хто відхиляє вухо своє від послуху законові, у того й молитва буде мерзотою.
10. Той, хто зводить праведних на шлях зла, сам упаде в свою яму; а безвинний успадкує добро.
11. Людина заможна – мудра в своїх очах, але розумний бідак викриє її.

12. Коли тішаться праведники – велика слава; та коли підносяться лиходії, люди ховаються.

13. Хто утаємничує злочини свої, не матиме успіху; а хто визнає і залишає їх, той буде помилуваний.

14. Блаженна людина, котра завжди в добрій волі, а хто ожорсточує серце своє, той попаде в біду.

15. Як лев, що рикає, і, як голодний ведмідь, так лихий володар над убогим народом.

16. Благуватий володар багато завдає утисків; а той, що ненавидить зиск, утривалить дні.

17. Людина, що завинила пролиттям людської крові, буде втікати до самої могили, щоб не схопили її.

18. Хто ходить бездоганно, той не зазнає шкоди; а той, що ходитиме кривими шляхами, упаде на одному з них.

19. Хто обробляє землю свою, той буде насичуватися хлібом, а хто бере приклад з ледачих, той насититься убогістю.

20. Щира людина багата благословеннями; а хто поспішає розбагатіти, той зазнає покарання.

21. Бути упередженим – не добре; такий чоловік навіть за кусень хліба вчинить неправду.

22. Поспішає до маєтності заздрісний чоловік і гадки не має, що вбогість наздожене його.

23. Той, що викриває людину, знайде опісля більшу прихильність, аніж той, що лестить язиком.

24. Хто обкрадає батька свого і матір свою і говорить: Це не гріх, – той спільник грабіжників.

25. Пихатий розпалює суперечку, а той, що сподівається на Господа, буде жити в добрі.

26. Хто сподівається на себе, той нерозумний; а хто ходить в мудрості, той буде врятований.

27. Хто дає вбогому, не збідніє, а хто заплющує очі на нього, на тому багато прокльонів.

28. Коли звеличуються нечестиві, люди ховаються, а коли вони гинуть, зростає число праведників.

29 глава “Притчі Соломона”

1. Людина, котру викривають, ожорсточує свою шию, наразі зазнає поразки, і не буде [їй] зцілення.

2. Коли праведників постає багато, радіє народ; а коли володарює нечестивий – народ стогне.

3. Людина, котра любить мудрість, тішить батька свого; а хто спілкується з блудницями, той змарнує маєток.

4. Цар правосуддям утверджує землю, а той, що полюбляє дарунки, спустошує її.

5. Людина, котра лестить другові своєму, розстеляє сіть ногам його.
6. У гріхові лихої людини – тенета [для неї], а праведник тішиться і радіє.
7. Праведний уважно вивчає позов бідних, а лиходій нехтує справою.
8. Люди розбещені підбурюють місто, а мудрі упокорюють заколот.
9. Розумний чоловік, судячись із чоловіком благуватим, чи гнівається, чи сміється, – не має спокою.
10. Кровожерні люди ненавидять безвадного, а праведні піклуються про його життя.
11. Безглуздий увесь гнів свій виливає, а мудрий упокорює його.

12. Якщо князь дослухається брехливих слів, то всі служники його не відають честі.
13. Бідний і лихвар зустрічаються один з одним; але світло очам того і того дає Господь.
14. Якщо цар судить убогих за правдою, то престол його назавжди усталиться.
15. Різка і викриття дають мудрість; але підліток, залишений без уваги, вчиняє сором матері.
16. Коли множаться нечестиві, множиться і беззаконня; але праведні побачать загибель їхню.
17. Карай сина свого, і він принесе тобі спокій і втішить душу твою.
18. Без одкровення згори народ розбещений, а той, що пильнує закон, блаженний.

19. Словами не навчити раба; тому що хоч і розуміє [їх], та не упокорюється.

20. Чи бачив ти людину необачну у словах своїх? На безглуздного більше надії, аніж на неї.

21. Якщо із самого дитинства виховувати служника в розкошах, то згодом він забажає бути сином.

22. Гнівлива людина започатковує сварку, і запальний багато грішить.

23. Гординя людини принижує її, а впокорений дух набуває честі.

24. Хто ділиться із злодієм, той ненавидить душу свою; чує він прокляття, але не зголошує про те.

25. Страх перед людьми налаштовує сіть; а той, що сподівається на Господа, буде в безпеці.

26. Багато тих, що шукають [прихильного] обличчя у князя, але доля в людини від Господа.

27. Мерзота для праведників – людина неправедна, і мерзота для нечестивого – той, що прямує належним шляхом.

30 глава “Притчі Соломона”

1. Слова Агура, сина Якеєвого, [котрі] мовив цей чоловік до Ітієла і до Ухала:

2. Справді, я більше недолугий, аніж хто-небудь із людей, і розуму людського немає у мене.

3. І не навчився я мудрости, і пізнання святих не маю.

4. Хто на небо виходив і сходив? Хто зібрав вітер у пригорщі свої? Хто зав’язав воду в одяг? Хто визначив усі рубежі землі? Яке ймення його і яке ймення сина його? Чи відаєш ти?

5. Кожне слово Боже – чисте; він – щит усім, хто сподівається на Нього.

6. Не прилучай до слів Його, щоб Він не звинуватив тебе, і щоб ти не виявився облудником.

7. Дві речі я прошу в Тебе, не відмов мені раніше, аніж я помру.

8. Марноту і облуду віддали од мене; убогости і багатства не дай мені, насичуй мене щоденним хлібом.

9. Щоб я не переситився і не зрікся, і не сказав: Хто – Господь? І, щоб, зубожілий, не почав красти та не безчестив ймення Бога мого намарно.

10. Не обмовляй служника перед володарем його, щоб він не прокляв тебе, і щоб ти не був знайдений з провиною.

11. Є рід, котрий проклинає батька свого і не благословляє матері своєї.

12. Є рід, котрий чистий у власних очах своїх, але не обмитий від бруду свого.

13. Є рід – о, які зарозумілі очі його, і як піднеслися повіки його!

14. Є рід, у котрого зуби – мечі, і щелепи – ножі, щоби пожерти вбогих на землі і жебраків поміж людьми.

15. У невситимості дві доньки: Давай і Давай. Ось троє невситимих і четверо, котрі не скажуть: Досить!

16. Шеол і лоно неплодне, земля, котра не насичується водою, і вогонь, котрий не каже: Досить!

17. Око, що кепкує з батька і нехтує покірністю перед матір'ю, виклюють ворони в долині і поглинуть орлята.

18. Три речі утаємничені для мене, і чотирьох я не розумію.

19. Шляхів орла на небі, стежок гадини на скелі, дороги корабля серед моря і путівця чоловіка до дівчини.

20. Такий шлях також і дружини перелюбної: наїлася, обтерла свого рота та й каже: Я нічого нічого поганого не вчинила.

21. Від трьох здригається земля; чотирьох вона не може носити;

22. Раба, коли він стає царем; глупака, коли він досхочу їсть хліб;

23. Позначену ганьбою жінку, коли вона шлюбиться, і служницю, коли вона займає місце своєї господині.

24. Ось чотири малих на землі; але вони мудріші від мудрих.

25. Мурашки – народ не сильний, але влітку накопичують поживу собі;

26. Гірські миші – народ слабкий, але влаштовують оселі свої на скелі;

27. У сарани немає царя, але вона виступає одностаино;

28. Павук лапками пнеться, і він у помешканнях царських буває!

29. Ось, троє мають вишукану ходу, і четверо ходять добре;

30. Лев, дужий поміж звірами, який не поступиться нікому.

31. Кінь і козел, і цар [серед народу [свого], [і ніхто] не повстане [супроти нього].

32. Якщо ти в зарозумілості своїй вчинив дурницю і замислив лихе, то [поклади] руку на уста;

33. Бо коли збити молоко, виходить масло, поштовхом скривавлюється ніс, а пробудження гніву вчиняє сварку.

31 глава “Притчі Соломона”

1. Слова Лемуїла царя. Повчання, котре передавала йому матір його.

2. Що, сину мій? Що, сину лона мого? Що, сину обітниць моїх?

3. Не віддавай жінкам сили твоєї, ні шляхів твоїх згубницям царів.

4. Не царям, Лемуїле, не царям вино пити, і не князям – сікеру,

5. Щоб не впилися вони і не забули закону та не змінили на недобре суду пригноблених.

6. Дайте сікеру тому, що гине, і вино пригніченому душею.

7. Нехай він вип'є, і забуде вбогість свою, і не згадає вже убогість свою, і не пригадає вже страждання свого.

8. Розтуляй уста твої за безмовного і на захист усіх сиріт.

9. Розтуляй уста твої для правосуддя і для справи бідного і вбогого.

10. Хто знайде цнотливу жінку? Ціна її вартніша перлів.
11. Вірять їй серце чоловіка її, і він не залишиться без прибутку.
12. Вона відплатить йому добром, а не злом упродовж цілого життя свого.
13. Дбає про вовну та льон, і охоче працює своїми руками.
14. Вона, немов кораблі купців, здалеку хліб здобуває.
15. Вона підводиться ще вночі, і роздає страву в домі своєму і визначає роботу служницям своїм.
16. До поля придивляється, а відтак і купує його; від плодів рук своїх насаджує виноградника.
17. Підперізує стан свій силою і зміцнює м'язи свої.

18. Вона відчуває, що праця її корисна, і – світильник її не згасає навіть уночі.

19. Простягає руки свої до прядива, і пальці її беруться за веретено.

20. Долоню свою вона розтуляє вбогому і руку свою подає нужденному.

21. Не боїться холоду родина її, бо вся її родина одягнена в подвійний одяг.

22. Вона виготовляє собі килими: вісон і пурпур – одяг її.

23. Чоловік її, відомий біля брами, коли сидить із старшиною краю.

24. Вона виготовляє покривала, і продає, і пояси купцям фінікійським постачає.

25. Сила і врода – одежа її, і весело заглядає вона в майбутнє.

26. Уста свої розтуляє з мудрістю, і сумирне повчання на язичу її.

27. Вона ретельно доглядає господарство у домі своєму і не їсть хліба намарно.

28. Підводяться діти і вшановують її, чоловік – хвалить її.

29. Багато було дружин цнотливих; але ти переважила всіх їх.

30. Врода – річ оманлива і краса марнотна; але дружина, котра боїться Господа, достойна похвали!

31. Дайте їй від плоду рук її, і нехай прославлять її біля брами діяння її!